

Wyrok z dnia 20 sierpnia 2001 r.

I PKN 585/00

1. W sprawie o uznanie za bezskuteczne wypowiedzenia umowy o pracę na czas nie określony z przyczyn dotyczących stanu zdrowia pracownika, gdy twierdzi on, że uległ wypadkowi przy pracy, sąd powinien rozważyć, czy na pracodawcy ciąży obowiązek z art. 231 KP.

2. Prawomocny wyrok sądu dotyczący zdarzeń, które mają znaczenie prejudycjalne dla oceny zgłoszonych roszczeń, wiąże na podstawie art. 365 § 1 KPC także Sąd Najwyższy i jeżeli uprawomocnił się po wydaniu wyroku przez sąd drugiej instancji, powinien być uwzględniony z urzędu w postępowaniu kasacyjnym ze względu na treść art. 316 § 1 KPC.

Przewodniczący SSN Jadwiga Skibińska-Adamowicz, Sędziowie SN:
Katarzyna Gonera (sprawozdawca), Józef Iwulski.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 20 sierpnia 2001 r. sprawy z powództwa Wiesławy P. przeciwko Fabryce Radiatorów „S.” Spółce Akcyjnej w S. o przywrócenie do pracy, na skutek kasacji powódki od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Kielcach z dnia 12 kwietnia 2000 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu-Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Kielcach do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e

Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w Końskich wyrokiem z 30 grudnia 1999 r. oddalił powództwo Wiesławy P. przeciwko Fabryce Radiatorów „S.” SA w S. o uznanie za bezskuteczne wypowiedzenia umowy o pracę.

Sąd Rejonowy ustalił, że powódka była zatrudniona u strony pozwanej od lipca 1985 r. Od kwietnia 1997 r. pracowała na stanowisku kontrolera jakości, a od 22 lutego 1999 r. była zatrudniona przy produkcji. W dniu 24 lutego 1999 r. upadła pod-

czas pracy. Została przewieziona do szpitala, gdzie przebywała na leczeniu do 13 marca 1999 r. z powodu ostrych dolegliwości neurologicznych (w typie rwy kulszowej). Na zwolnieniu lekarskim przebywała do 6 listopada 1999 r. W dniu 5 listopada 1999 r. uzyskała zaświadczenie lekarskie, że może wykonywać lekką pracę w dobrych warunkach mikroklimatycznych. Po powrocie ze zwolnienia lekarskiego wykonywała prace polegające na sprzątaniu pomieszczeń biurowych i laboratoryjnych, choć nie ma takiego stanowiska pracy w dziale, gdzie była zatrudniona. Ze względu na brak możliwości dalszego jej zatrudniania z uwagi na stan jej zdrowia i przeciwskazania lekarza, pracodawca rozwiązał z powódką umowę o pracę w dniu 26 listopada 1999 r. z zachowaniem trzymiesięcznego okresu wypowiedzenia. W ocenie Sądu Rejonowego zdarzenie z 24 lutego 1999 r. nie było wypadkiem przy pracy, gdyż zostało spowodowane przyczyną wewnętrzną, co potwierdził protokół powypadkowy. Sąd Rejonowy ustalił, że powódka nie może być zatrudniona przy maszynach, na stanowiskach, gdzie występuje potrzeba podnoszenia ciężarów i schylania się. Utworzone w zakładzie pracy strony pozwanej stanowiska pracy chronionej są już obsadzone. Podobnie obsadzone jest zajmowane wcześniej przez powódkę stanowisko kontrolera jakości. Powódka posiada orzeczenie lekarza orzecznika ZUS o przyznaniu jej renty inwalidzkiej. Oddalając powództwo, Sąd Rejonowy przyjął, że nieprzydatność pracownika do pracy ze względu na przyczynę leżącą po jego stronie (na przykład chorobę) stanowi uzasadnioną przyczynę wypowiedzenia umowy o pracę, nawet jeśli dotyczy wieloletniego pracownika i stawia go w trudnej sytuacji życiowej.

Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Kielcach wyrokiem z 12 kwietnia 2000 r. oddalił apelację powódki. W apelacji powódka twierdziła, że zdarzenie z 24 lutego 1999 r. było wypadkiem przy pracy. Jej zdaniem pracodawca niesłusznie przeniósł ją na stanowisko pracownika fizycznego, co przyczyniło się do wypadku w dniu 24 lutego 1999 r. W takiej sytuacji pracodawca powinien zatrudnić ją na stanowisku kontrolera jakości lub na stanowisku pracy chronionej. Sąd Okręgowy stwierdził, powołując się na treść protokołu powypadkowego oraz opinię ordynatora Oddziału Neurologii Szpitala Rejonowego w K., że zdarzenie z 24 lutego 1999 r. było spowodowane przyczyną wewnętrzną, wynikającą z wcześniejszych schorzeń powódki, a zatem nie miało charakteru wypadku przy pracy. Do chwili wydania wyroku przez Sąd Okręgowy protokół powypadkowy nie został podważony. Nie jest możliwe dalsze zatrudnienie powódki na stanowisku kontrolera jakości, skoro stanowisko to

jest już obsadzone przez innego pracownika. Pracodawca miał prawo zatrudnić na tym stanowisku inną osobę ze względu na długotrwały okres nieobecności powódki w pracy spowodowanej chorobą. Pracodawca nie mógł zatrudnić powódki na stanowisku pracy chronionej. Niezależnie od tego, że stanowiska te są już obsadzone, zgodnie z pakietem socjalnym z 24 kwietnia 1997 r. pracodawca zobowiązał się utworzyć miejsca pracy chronionej dla osób czasowo odsuniętych od pracy przez lekarza oraz dla kobiet w ciąży. Nie można wymagać od strony pozwanej, aby utworzyła takie stanowisko dla powódki, która według zaświadczenia lekarskiego powinna wykonywać tylko pracę lekką na stałe - bez ograniczeń czasowych. Sąd Okręgowy podzielił pogląd Sądu Rejonowego, że powódka stała się nieprzydatna dla pracodawcy ze względu na stan zdrowia, co stanowi przyczynę leżącą po jej stronie, a to uzasadniało wypowiedzenie jej umowy o pracę.

Kasację od wyroku Sądu Okręgowego wniosła powódka, zaskarżając go w całości. Jako podstawę kasacyjną skarżącą wskazała naruszenie prawa procesowego - przepisu art. 233 § 1 *in fine* KPC - przez dowolną ocenę zebranego w sprawie materiału dowodowego, w szczególności pominięcie w tej ocenie zeznań powódki co do przyczyn zdarzenia z 24 lutego 1999 r. oraz treści zaświadczenia lekarskiego z 17 listopada 1998 r. wystawionego przez Międzyzakładowy Ośrodek Medycyny Pracy w S., z którego wynika, że powódka mogła być zatrudniona na stanowisku kontrolera jakości zgodnie z prawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego w Końskich z 13 listopada 1998 r. [...], przywracającym ją do pracy w pozwanej Spółce na to właśnie stanowisko. Skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającego go wyroku Sądu Rejonowego w Końskich i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

W odpowiedzi na kasację strona pozwana wniosła o jej oddalenie.

Na rozprawie przed Sądem Najwyższym pełnomocnik powódki złożył do akt sprawy odpis prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w Końskich z 28 grudnia 2000 r. [...], którym Sąd ten sprostował protokół powypadkowy [...] z 1999 r. w ten sposób, że uznał zdarzenie z dnia 24 lutego 1999 r., jakiemu uległa Wiesława P. w Fabryce Radiatorów „S.” SA w S., za wypadek przy pracy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W toku postępowania przed Sądem Rejonowym oraz Sądem Okręgowym powódka konsekwentnie twierdziła, że zdarzenie z 24 lutego 1999 r. miało charakter wypadku przy pracy. Sądy obu instancji niedostatecznie rozważyły kwestię znaczenia charakteru prawnego owego zdarzenia, a było to istotne z punktu widzenia obowiązków pracodawcy określonych w art. 231 KP. Sąd Okręgowy ustalił, że zdarzenie, w czasie którego powódka upadła podczas wykonywania pracy i w wyniku którego znalazła się w szpitalu, a następnie przebywała na zwolnieniu lekarskim od 25 lutego do 6 listopada 1999 r., nie było wypadkiem przy pracy, na podstawie treści protokołu powypadkowego oraz opinii (zaświadczenia lekarskiego) ordynatora Oddziału Neurologii Szpitala Rejonowego w K. Obydwa te dowody miały charakter dowodów z dokumentów i podlegały ocenie w konfrontacji z innymi dowodami przeprowadzonymi w sprawie, w tym z dowodem z przesłuchania powódki w charakterze strony oraz dowodami z innych zaświadczeń lekarskich, na które powoływała się powódka, zwłaszcza zaświadczenia z 17 listopada 1998 r., o którym mowa w kasacji. Z tego punktu widzenia kasacja ma usprawiedliwioną podstawę, ponieważ kwestii charakteru zdarzenia z 24 lutego 1999 r. należało poświęcić więcej uwagi. Protokół powypadkowy nie wiąże sądu w tym znaczeniu, że sąd może - opierając swoje ustalenia na innych dowodach - ocenić, że wypadek, jakiemu uległ pracownik, był wypadkiem przy pracy w rozumieniu art. 6 ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (jednolity tekst: Dz.U. z 1983 r. Nr 30, poz. 144 ze zm.), mimo że z protokołu powypadkowego wynika inny jego charakter. W praktyce często zdarza się, że gdy przedmiotem analizy jest zewnętrżność przyczyny jako elementu kwalifikującego pewne zdarzenie jako wypadek przy pracy, w postępowaniu sądowym okazuje się, że istnieją podstawy do przyjęcia, iż zaistniał wypadek przy pracy. W sytuacji, gdy w sprawie o uznanie za bezskuteczne wypowiedzenia umowy o pracę z przyczyn dotyczących stanu zdrowia pracownika twierdzi on, że uległ wypadkowi przy pracy i z tego względu nie jest zdolny do wykonywania dotychczasowej pracy, sąd powinien dokonać starannej analizy wszystkich podnoszonych przez pracownika okoliczności pod kątem rozważenia, czy nie istnieją przesłanki do przypisania pracodawcy obowiązków wynikających z art. 231 KP, co w konsekwencji może oznaczać, że wypowiedzenie umowy o pracę było nieuzasadnione. Ocena, czy miał miejsce wypadek przy pracy, ma w takim przypadku znaczenie prejudycjalne dla rozstrzygnięcia o zasadności wypowie-

dzenia umowy o pracę, a to oznacza, że sąd powinien zająć się tym zagadnieniem wnikliwie, starannie, solidnie, odpowiedzialnie.

W kasacji nie zarzuca się naruszenia prawa materialnego - ani art. 231 KP lub art. 6 ustawy o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, ani art. 45 § 1 KP lub art. 8 KP - tym niemniej sam zarzut naruszenia przepisów postępowania jest wystarczający do uwzględnienia kasacji, ponieważ bez prawidłowo dokonanych ustaleń faktycznych nie jest możliwa ocena właściwego zastosowania prawa materialnego, w tym wskazanych przepisów.

Z powyższych przyczyn uzasadniony jest zarzut naruszenia art. 233 § 1 KPC w odniesieniu do oceny zeznań powódki przesłuchanej w charakterze strony, z których Sąd Okręgowy nie wyprowadził prawidłowych wniosków co do charakteru zdarzenia z 24 lutego 1999 r. w kontekście zasadności wypowiedzenia umowy o pracę, a ponadto w odniesieniu do zaświadczenia z 17 listopada 1998 r., z którego treści nie wyciągnięto odpowiednich wniosków co do możliwości zatrudnienia powódki na takim a nie innym stanowisku pracy. Zgodnie z tym zaświadczeniem lekarskim powódka mogła być zatrudniona na stanowisku w nim określonym - kontrolera jakości w laboratorium technicznym [...], tymczasem pracodawca dopuścił ją do pracy na innym stanowisku, choć powódka to kwestionowała. W związku z tym nie zostało wyjaśnione, czy dopuszczenie powódki do pracy na innym stanowisku niż wynikające ze wskazanego zaświadczenia lekarskiego nie przyczyniło się do pogorszenia jej stanu zdrowia, co doprowadziło ostatecznie do wypowiedzenia jej umowy o pracę.

Sąd Najwyższy nie mógł również nie uwzględnić nowego zdarzenia prawnego, jakim jest prawomocny wyrok Sądu Rejonowego w Końskich z 28 grudnia 2000 r. [...]. W kontekście treści zawartego w tym wyroku rozstrzygnięcia ustalenia faktyczne zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego są w oczywisty sposób wadliwe co do charakteru zdarzenia z 24 lutego 1999 r. jako wypadku przy pracy. Wadliwe ustalenia faktyczne miały wpływ na wynik sprawy ze względu na treść art. 231 KP. Powódka domagała się w istocie zatrudnienia jej na innym stanowisku i dlatego kwestionowała zasadność wypowiedzenia jej umowy o pracę ze względu na stan jej zdrowia. Dla rozstrzygnięcia, jakie zapadło w postępowaniu kasacyjnym, istotne znaczenie miało to, że po wydaniu przez Sąd Okręgowy zaskarżonego wyroku, a przed rozprawą przed Sądem Najwyższym, doszło do wydania i uprawomocnienia się wyroku Sądu Rejonowego w Końskich z 28 grudnia 2000 r. [...], zgodnie z którym zdarzenie z 24 lutego 1999 r., w jakim uczestniczyła powódka, miało charakter wypadku przy pracy.

Również w postępowaniu kasacyjnym przed Sądem Najwyższym obowiązuje nakaz uwzględnienia stanu rzeczy istniejącego w chwili zamknięcia rozprawy (art. 316 § 1 KPC). Stan rzeczy, o jakim mowa w tym przepisie, nie odnosi się już - na tym etapie postępowania - do nowych faktów i dowodów, ponieważ w postępowaniu kasacyjnym nie jest dopuszczalne powołanie nowych faktów i dowodów (wiązący jest natomiast prawidłowo ustalony stan faktyczny, który stanowił podstawę wydania zaskarżonego orzeczenia), lecz może i powinien być odniesiony do ujawnionych w postępowaniu kasacyjnym prawomocnych orzeczeń mających charakter prejudycjalny w rozstrzyganej sprawie. Stan rzeczy, o którym stanowi art. 316 § 1 KPC, to zatem nie tylko stan faktyczny, lecz także stan prawny, który może wynikać bądź z treści obowiązujących przepisów prawa (materialnego lub procesowego), bądź z wydanych przed zamknięciem rozprawy prawomocnych orzeczeń sądu. Zgodnie z przepisem art. 365 § 1 KPC prawomocne orzeczenie wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy i inne organy państwowe, a w wypadkach w ustawie przewidzianych także inne osoby. Również Sąd Najwyższy ma obowiązek respektowania prawomocnych orzeczeń sądów. Prawomocny wyrok dotyczący zdarzeń, które mają znaczenie prejudycjalne dla oceny roszczeń zgłoszonych w rozpoznawanej sprawie, wiąże także Sąd Najwyższy na podstawie art. 365 § 1 KPC i powinien być uwzględniony w postępowaniu kasacyjnym ze względu na treść art. 316 § 1 KPC, albowiem nie jest to ani nowy fakt, ani nowy dowód, lecz zdarzenie prawne kształtujące w odmienny sposób stan prawny między stronami.

Prawomocny wyrok ustalający, że zdarzenie, jakiemu uległa powódka 24 lutego 1999 r. podczas świadczenia pracy u strony pozwanej, miało charakter wypadku przy pracy, powinien być zatem uwzględniony z urzędu w postępowaniu kasacyjnym właśnie ze względu na treść art. 365 § 1 KPC. Z wyroku tego wynika, że ocena Sądu Okręgowego co do tego, iż powódka nie uległa wypadkowi przy pracy, była błędna, co zaważyło na rozstrzygnięciu zawartym w orzeczeniu zaskarżonym kasacją. Ustalenie, że powódka uległa wypadkowi przy pracy, zmienia jej sytuację prawną w kontekście zgłoszonego w rozpoznawanej sprawie żądania o uznanie wypowiedzenia jej umowy o pracę za bezskuteczne. Jeżeli bowiem powódka stała się niezdolna do wykonywania dotychczasowej pracy wskutek wypadku przy pracy, to stosownie do treści art. 231 KP pracodawca był obowiązany przenieść ją do innej odpowiedniej dla niej pracy, odpowiadającej jej stanowi zdrowia. Ustalenie, że powódka uległa wypadkowi przy pracy, może mieć wpływ na rozstrzygnięcie sprawy właśnie ze względu na

to, że przysługuje jej w takiej sytuacji roszczenie o przeniesienie do innej pracy (na inne stanowisko). Może być również rozważane w kontekście zasadności wypowiedzenia (art. 45 § 1 KP) lub jego zgodności z zasadami współżycia społecznego (art. 8 KP).

Skutek wynikający z art. 365 § 1 KPC dotyczy także postępowania kasacyjnego, gdy wyrok sądu - mający zdecydowanie istotne znaczenie prejudycjalne w rozstrzyganej sprawie - uprawomocnił się po wydaniu przez sąd drugiej instancji wyroku zaskarżonego kasacją.

Biorąc powyższe pod rozwagę, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji na podstawie art. 393¹³ § 1 KPC.

=====